

FANTAASIA SUVELAAGER PUUETEGA NOORTELE 2004

ANALÜÜS

20.- 23. juuli 2004.a. toimus Jõgevamaal Voorel Lõuna – Eesti puuetega noortele suunatud fantaasia suvelaager. Osavõtjad, 17 – 25 – aastased erinevate puuetega noored tulid kuuest Lõuna – Eesti maakonnast: Tartu-, Viljandi-, Põlva-, Valga-, Võru- ja Jõgevamaalt. Koos tugiisikutega osales laagris 76 noort. Laagrisse oodati väga erineva puudega noori (füüsilise-, nägemise-, kuulmise-, vaimu-, meelepuudega, psüühiliste häiretega) ja et pakkuda kõigile laagri tegemistes osalemise võimalusi oli vajalik isiklike abistajate kaasamine (igast maakonnast soovitatavalt kuni 4 tugiisikut).

Ainulaadseks teeb toimunud ürituse asjaolu, et esmakordselt Eestis korraldati laager erineva puudega inimestele ja et projekti algatajad ja juhtijad ise olid erinevate puuetega noored. Korraldajate tuumikgruppi kuulusid Ingrid Persmann, Maria Lippur, Riiko Hansen, Raiko Hansen ja Endre Varik, kes kõik on omandamas kõrgharidust. Nemad kavandasid kuuel ettevalmistaval kokkusaamisel laagritegevused, sõlmisid kokkulepped loomegruppide juhendajatega ja esinejatega. Laagrilised otsiti ja leiti teiste maakondade puuetega inimeste kodade vahendusel. Abiks ja toeks oli tugigrupp, kuhu kuulusid Aime Meltsas, Jõgeva Maavalitsuse sotsiaaltöö peaspetsialist, Luule Palmiste, Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koja tegevdirektor, ja Kaire Kaasik, MTÜ Jõgevamaa Tugikeskuse juhataja. Noorsooalgatusprojekt “Fantaasia suvelaager puuetega noortele” oli rahastatud Euroopa Noored Eesti Büroo ja Hasartmängumaksu nõukogu poolt, projekt viidi ellu Euroopa Ühenduse programmi Euroopa Noored toetuse abil.

Projektijärgsed eesmärgid:

- Pakkuda puuetega noortele läbi erinevate loominguliste tegevuste võimalust oma algatuse väljatoomiseks ja eneseteostuseks, oma isiksuse avastamiseks ja avamiseks
 - Aktiviseerida puuetega noori tegutsemisele ja iseseisvusele
 - Pakkuda võimalikult laialdast teavet vaba aja veetmise võimaluste kohta erinevates maakondades
 - Erinevate puuetega noorte omavahelise koostöövõimaluse pakkumine
 - Tuumikgrupi viimasel korraldustoimkonna koosolekul sõnastati laagrisse mineku eesmärkideks:
 - Õppida laagris, kuidas vabaneda kartusest ennast ühiskonnas näidata
 - Saada kodust välja omasugustega suhtlema
 - Laiendada suhtlusringi teiste maakondade puuetega noorte seas
- Et laagris osalejatel on kõigil väga sarnased ootused ühiskonna suhtes, olid laagri eesmärke toetavateks põhiteemadeks projektijärgselt valitud Kunst ja kultuur ning Võrdsed võimalused.

Tegelused

Loomingulisi tegevusi juhendasid oma ala spetsialistid:

- kunst ja käsitöö, juhendaja Elita Järvela
- näitlemine, juhendaja Liis Barkala
- laulmine, muusika, juhendaja Silja Piir

- tantsimine, juhendaja Merleen Läänemägi
Iga noor valis endale välja ühe sobiva ja meelepärase valdkonna, õhtul näidati ka teistele oma päeva vältel tehtud loomingut.
Valmisid erinevates tehnikates kunstitööd, kus kasutati pastelli, vooliti plasteliiniga, elustati kive, katsetati värviliste paberite kombineerimise võimalusi jne.
Esitati muinasjutuline näidend kassile sõjaplaani pidavatest hiirtest. Noored said julgust lavale astuda, oskust meeskonnatööks.
Lauldi palju ja innuga - kingalaulu, taruiraraad, hiina laulu jne. Laulurõõmu ja –julgust oli saadud ka eelmisel õhtul toimunud karaokest, kus iga soovija sai esineda.
Tantsiti live-tantsu, indiaani tantsu, räpptantsu, kikapuutantsu, sorbast, hispaania tantsu jne.
Peale oskuse ja julguse kaasa teha andsid loomingulised tegevused noortele mina-teadvust: ma teen, ma saan sellega hakkama, mu tegevusel on tulemus ja see on hinnatud. Õpiti meeskonnas tegutsema, meeskonnana näitlema, teistega, ka teiste erivajadustega arvestama ja iseennast tunnetama. Aktiivsuse aste oli noortel kõrge, kaasalöömise ja isetegemise sooviga läksid kõik tegevused kohe käima.

Probleemid ja lahendused

Meeskonnatööd “Probleemid ja lahendused” teemal Puudega inimese võimalus minna ekskursionile tehti gruppides, iga meeskond lahkas ühte teema aspekti, nimetades probleemid ja nende võimalikud lahendusteed.

- transport / liikumine
- kultuuriasutuste külastamine
- toitlustamine
- suhtlemine

Transport / liikumine

Probleemiks on

- bussi pääsemine
- buss on ebamugav
- bussis puudub kõrvalabi
- spetsiaalseid sõiduvahendeid on vähe
- transport on kallis

Lahendusvõimalusi nähti invatranspordi laiemas olemasolus ja kasutamises, abivahendite ja isikliku abistaja olemasolus busses, samuti riigipoolses dotatsioonis sõidupiletitele.

Kultuuriasutuste külastamine

- halb ligipääsetavus hoonetele: Trepid! Trepid! Trepid!
- kitsad uksed ja kõrged lävepakud
- kui kaldteed on olemas, on need tihti liiga järsud (talvel libedad), puuduvad käetoed
- invatualettide vähesus, olemasolevates puuduvad spetsiaalsed abivahendid
- piletite kallid hinnad

Lahenduseks ehituslike vigade vältimine, sh ka lubamatu olukord, kus üldkasutatav uusehitus võetakse vastu, ilma et seal oleks kaldteid, invatualetti, abivahendeid erinevate puuetega inimestele. Lahendust nähti ka selgitustöös ja koostöös kultuuriürituste korraldajatega.

Toitlustamine

Esimeseks suureks probleemiks taas

- ligipääsetavus: trepid, ukсед, kõrged korrused jne
- toitlustusasutustes olevad laudad on nii madalad, et ratastool ei mahu nende serva alla
- kui kõike ei või/saa süüa, siis valik on väike, aga ka puudub info toidu koostisosade kohta, rääkimata juba energiasaldusest
- ei või kaasa võtta oma toitu (mis sobiks)
- toitlustamist puudutava info puudumine: vaegnägijatel puudub võimalus tutvuda menüüga; vaegkuuljatel puudub võimalus suhelda, ka viipekeeles; toitlustajad-teenindajad ei oska pakkuda vajaminevat abi
- avalikesse toitlustuskohtadesse ei lubata juhtkoeraga
- seal suitsetatakse

Lahendused eespoolt tuttavad – kaldteed, lükanduksed, liftid; aga ka menüüd suuremas kirjas; laiem valik menüüs toitide komplekteerimiseks; juhtkoertele koht toitlustusasutuses; oluline on ka toitlustajate koolitamine ja teavitamine puuetega inimeste erivajadustest.

Suhtlemine

Probleemid:

- tavainimeste poolne kartus suhelda erivajadustega inimestega
- teenindajate kannatamatus, suhtlemisoskuste puudumine
- eelarvamused, põlgus, võõristavus
- informatsiooni vähesus haigustest ja puudega inimeste vajadustest
- esmaabi puudumine, kuna mõistetakse puuet valesti
- eeldatakse, et puudega inimesel on lisaks visuaalselt nähtavale puudele kindlasti ka muid probleeme (mõistusega, vaimse tervisega)

Lahendusi nähakse siin juba mõlemapoolselt: ühelt poolt on vaja rahulikke ja depressioonivabu teenindajaid, kes püüaksid mõista erivajadustega inimesi; teenindajatele peaks jagama teavet puute, haiguste ja nende esmaabi kohta, et nad lisaks tahtmisele ka oskaksid oma abi pakkuda; teiselt poolt nägid noored kui erivajadustega inimesed vajadust jagada infot oma haiguse ja sellest tulenevate probleemide kohta. Kaks suhtluspoolt koos peaks püüdma vastastikuse mõistmise poole, julgema läheneda üksteisele (kasvõi huumori sildi all), aga samuti saada koolitusi suhtlustreeningute ja viipekeeles näol.

Samas koorus kõigi probleemide lahendusteedest välja, et lahenduste elluviimine ei ole puuetega noorte võimuses. Lahendused johtuvad riigi sotsiaalpoliitikast, ehitus- ja majandustegevusest. Mida puuetega noored ise saavad ära teha (mida saab teha igauks meist), on suhtlusvaldkonna lahendused – me kõik saame ja peaksime õppima viisakust, tähelepanelikkust, mõista tahtmist ja kannatlikkust kaasinimestega suhtlemisel. Nii loomingulistest tegevustes kui probleemipüstitusele lahenduste otsimises hindasid noored ise enim kogemust töötada meeskonnana, improviseerimisvõimalusi näitlemisel ja peamine – uute sõprussidemete loomist.

Maakondade tutvustused andsid noortele ülevaate vaba aja veetmise võimalustest kuues maakonnas, aga samuti, milliseid ettevõtmisi ja tegemisi noored ise ootaksid teenusepakkujatelt.

Puudega noored on avalad ja iseseisvaks toimetulekuks valmis. Tegevuste loetelu, millega erivajadustega noored tahaksid tegelda, oli mahukas, sisaldas näit. Jooksmise, tantsimise, matkamise ja luuletamise, raamatute lugemise, teatri külastamise ning arvutiga tegelemise kõrval ka ekstreemsemaid tegevusalasid, nagu langevarjuhüpped, sukeldumine, kanuusõit, breiktantsu treening, rulasõit, keeglimäng, ratsutamine, surfamine, jahilkäik jne. Tööga seotud

tegevustest nimetati õmblemist, kokkamist, lindude-loomade eest hoolitsemist, arheoloogiaga tegelemist, käsitööndust. Kui ühiskond ilmutaks rohkem sallivust, valmisolekut ja abistamistahet, saaksid noored kõigega hakkama. Aga et maailm oleks meile kõigile väärtuslik ja turvaline, ei sõltu ainult erivajadustega noorte heast püüdest.

Tagasiside näitas ka, et laagris kuulatud loenguid peeti õpetlikeks ja arusaadavateks. Kuulati Kaire Kaasiku loengut projektist Puudega noorte integratsioon avatud tööturule Jõgevamaal, mis aasta vältel kestnud teostustes julgustas puuetega noori aktiivsemalt tööturul osalema, pakkus tööturul kandideerimiseks uute teadmiste ja kogemuste omandamise võimalusi, samuti huvialategevust. Puudega noor Raini Plado esines teemal Puudega inimeste integratsioon ja eneseteostus, kus võrdles varasemat ja praegust ühiskonnaliikmete poolset suhtumist puudega inimestesse. Ettekandja mõõnas, et suhtumine on paranenud, aga kaasinimestele on vaja pidevalt jagada teavet erinevate puuete ja sealt tulenevate probleemide kohta. Siin saavad puudega inimesed ise palju ära teha – tuleb olla nähtav, tulla kodust välja, mitte karta negatiivset suhtumist (sellest üle olla), mitte peljata abi küsida. Tuleb aktiivselt suhelda ja võimaluste piires tegutseda, kõigest üle olla ja ikka edasi püüda. Järgmistes laagrites oodatakse rohkem loenguid ja ollakse valmis etteantud teemal ka ise loenguid ette valmistama.

Tagasiside

Suvelaagri lõpupäeval täitsid kõik osalejad küsitluslehe. Eesmärk oli saada tagasisidet laagris pakutust ja toimunust ning teada noorte arvamust laagri korraldusliku poole kohta. Täidetud küsitluslehe tagastas 44 laagris osalejat (58% laagrilistest). Et harva saab küsitleda erivajadustega noori, siis on kahju, et ankeet ei andnud puuetega noortele võimalust oma tulevikuga seotud soovide ja vajaduste väljendamiseks. Küsimusi oli 7, neist 1. ja 2. küsimus olid liitküsimused.

Tagasiside leht:

1. Milliseid oskusi omandasid laagris ja kas said täiendavat teavet?
2. Kas said laagris osaleda aktiivselt, praktiliselt?
3. Kuidas plaanid oma laagris omandatud teadmisi kasutada?
4. Kuidas jäite rahule laagri korraldusega?
5. Mis oleks võinud olla teisiti?
6. Kuidas sa tunned ennast enne koju minekut?
7. Mõni mõte, mis tekkis ja mida tahaksid jagada:

1. Milliseid oskusi omandasid laagris ja kas said täiendavat teavet?

- 25 % vastanuist sai teavet erinevate puuete ja teiste puuetega inimeste probleemide kohta
- 23% vastanuist pidas olulisimaks uute tantsude ja paremini tantsima õppimist
- igat järgmist oskust ja teavet pidas oluliseks 12% vastanuist:
 - näitlemise kogemus
 - laulmine, pillimäng, kuidas karaoket tehakse
 - suhtlemist, suhtlemisoskusi
 - täiendavat teavet ja oskusi teiste inimeste aitamiseks
- 7% vastanuist nimetas:
 - infot töö otsimisest ja tööle asumisest
 - infot teiste maakondade tegevuse kohta
- 5% vastanutest:
 - õppis suhtlema erivajadustega inimestega
 - sai innutust ja julgust edaspidiseks

- oskuse teisi inimesi rohkem usaldada
- infot laagri ja teiste sarnaste ürituste korraldamise kohta
- loomapargis sai teavet loomade elu kohta
- õppisid kannatlikkust, sallivust ja aktsepteerimist
- veel nimetati järgmisi oskusi ja teadmisi:
- aktiivsust
- uusi ideid oma töö planeerimiseks
- õppisin pärgi punuma

Väärtustati puudega inimest, rõhutati, et ta ei erine tervest ei millegi muu kui ainult oma puude osas. Vastupidi – märgati, et puudega inimene võib seestpoolt olla parem ja oskuslikum kui terve inimene (Valgamaa ratastoolineiu Annika kirjutas muusikapala ja luuletuse; sünnipäraselt pime Jõgevamaa noormees Sergei parandas ära streikima hakanud mikrofone). Kõlama jäi ka see “ise” – ise tuleb hakkama saada! Üks respondentidest sõnastas laagrist saadu perfektelt, justnagu korraldajate eesmärke teades: MA SAIN ENDALE TÕESTATUD, ET SAAN NÜÜD KA JUBA ISE TÄIESTI ISESEISVALT VÄLJASPOOL KODU HAKKAMA!

2. Kas said laagris osaleda aktiivselt, praktiliselt?

- 52% vastanutest olid väga aktiivsed
- 16% hindas rohkem praktilist poolt
- 16% nimetas tähtsaima tegevusena laulmise ja karaoke
- 11% tantsimise
- 9 % vastanuist oli väga rahul
- töötubade tööga ja kunsti tegemisega
- osalemisega näidendis ja improviseerimisvõimalusega
- et laager andis igapäevasele midagi, kõigil oli võimalus milleski kaasa teha
- 9 % arvas ka, et ega nad eriti ei tahtnudki igas asjas osaleda ja et laager oli “enam-vähem”
- oluliseks peeti ka ujumist, ekskursioone

Ja jällegi teise küsimuse kokkuvõtteks ühe respondendi vastus: MA POLE IIALGI NIIPALJU NAERDA SAANUD!

3. Kuidas plaanid oma laagris omandatud teadmisi kasutada?

- küsimus osutus 23%-le vastanuist liiga raskeks, vastati “ei tea”, “kunagi läheb ikka vaja” ja jäeti vastuseväli tühjaks
- 18% vastanuist räägib omandatu kodus teistele edasi, õpetab sõpradele, arutab kodus läbi
- 9% kasutab oma tegemistes, töö otsimises, ja kui veel õnnestuks, siis samalaadsetel üritustel osaledes
- 7% vastanuist sai julgust juurde erivajadustega inimestega, eriti noortega suhtlemiseks
- veel arvati, et:
- peab julgustama teisi puuetega inimesi
- tuleb püüda (uusi) sõpru leida
- inimesi peab rohkem usaldama
- abivajajaid peab oskama aidata

Arvati ka, et laagris omandatu AITAB PURUSTADA ÜHISKONNA EELARVAMUSI JA NEGATIIVSET SUHTUMIST PUUETEGA INIMESTESSE.

4. Kuidas jäite rahule laagri korraldusega?

- 43% oli väga rahul või rahul ja soovis vaid ajaliselt pikemat laagrit
- 18% vastanuist märkas sõbralikke, lahkeid, abivalmis korraldajaid ja suurepärasest personali

- 14% jaoks oli laager normaalne ja hea, hästi läbimõeldud, planeeritud, korraldatud, hea päevakavaga
- suhtlemist kergendas nimesiltide kasutamine
- meeldivad olid majutus, ujumas käimine, huvitavad loengud
- ei meeldinud:
- ühekülgne toitlustamine
- kellaegadest mittetäpne kinnipidamine

5. Mis oleks võinud olla teisiti?

- 39% vastanute jaoks oli kõik just nii hästi, normaalne, nad olid rahul ja ei tahtnud midagi teisiti teha
 - 11% vastanutest tahtnuks:
 - rohkem osavõtjaid laagrisse
 - hilisemal kellaajal algavat õörahu
 - 9 % tahtnuks kasvõi ühe päeva võrra kauem kestvat laagrit
 - järgnevad on ühe osaleja arvamused, mille kõigi ühisnimetaja on rohkem või enam:
 - vaheldusrikkamat muusikat
 - rohkem ühiseid mängu
 - rohkem väljasõite laagrist
 - rohkem alternatiivseid tegevusi, näit. pallimängud
 - rohkem töötubasid
 - rohkem teavet erinevatel teemadel
 - rohkem lugemisvara kohapeal (lehti, ajakirju)
 - igaks õhtuks õhtujuht
 - oodati psühholoogi loengut, laagrisse kohale anonüümset psühholoogi
 - meeskonnatööst "Probleemid ja lahendused" tahtnuks õhtul veel rääkida, veel arutada kirjapandu üle
 - loengud, meeskonnatöö ja ka tagasiside küsimustik peaks olema lihtsam keeles
 - esimesel päeval saabudes peaks kohe olema toitlustamine
 - peab olema omaette ruum või koht suitsetajatele
- Üks vastanuist kirjutas: KÕIK OLID KUIDAGI LIIGAGI IDEEAALNE.

6. Kuidas sa tunned ennast enne koju minekut?

- 36% oli kahju, et laager juba läbi sai, tahaks kauem olla
- 27% tundis end hästi, oivaliselt
- 14% väljapuhanuna, reipana, täis energiat
- 11% vastanuist tundis end laagri lõppedes väsinuna
- 9% koges õnnetunnet uute tutvuste ja sõprade üle
- tunti end ka targemana puuetega inimeste probleemide ja võimaluste koha pealt
- täis huvitavaid elamusi
- väärtuslike kogemuste võrra rikkamana
- täis ideid, mida teha
- vabastatult (ei olnud täpsustatud konteksti)

Kokkuvõtvalt oli hea lugeda arvamusi nagu "sain palju värsket õhu käes olla ja palju liikuda" ning TULIN "VANANA", LAHKUSIN "NOORENA".

7. Mõni mõte, mis tekkis ja mida tahaksid jagada:

- 45%-l vastanutest ei tekkinud ühtki mõtet või ei tahtnud nad tekkinut jagada
- 30% arvas, et selliseid laagreid peaks rohkem korraldatama
- 7% vastanuist teadis, et:

- puuetega noored tuleb kodudest välja tuua
- sellist laagrit peaks igal aastal erinev maakond korraldama
- veel mõtteid:
- soovitus kõigil laulda ja tantsida ilma piinlikkust tundmata
- selleks rohkem tantsu- ja mängudeõhtuid
- korraldada sanatoorne puhkelaager, kus lisaks huvitegevustele saab ka ravi
- korraldada samalaadseid rahvusvahelisi laagreid (lihtsam leida toetavaid fonde)
- laagrilistel peaks olema eelnevalt ka kodutöö teha

Ja veel kaks mõtet: INIMESI PEAB NÄGEMA KOGU NEIS PEITUVA ILUSAGA ja INIMESED, KELLE JAOKS SA OLED OLULINE, EI HOOLI SU ERINEVAST VÄLIMUSEST.

Kokkuvõte

Analüüsidest laagri kui noorsooalgatusprojekti eesmärkide saavutatust ja laagri tegevuste tulemuslikkust, on kõik laagriga seonduv maksimaalselt kordaläinud. Koht, kuhu laager asus, oli tühi; see oli vajatud üritus, kus soovitu ja saadu tasakaalus.

Kui aga seatud eesmärkide saavutatust analüüsida ja hinnata tulevikku suunatuse seisukohast, siis antud sündmus ei muutnud ühiskondlikult midagi, ei lahendunud ka probleemid, millega puuetega noored on senini kokku puutunud ja edaspidigi puutuvad.

See tulevikku suunatud tulemuslikkuse seeme, mis annab usku olemasoluks ja järgnevuseks, sai aga igasse laagris osalejasse, nii nooresse endasse, tugiisikusse kui korraldustoimkonda kindlalt paigale. See oli antud aeg iseolemiseks, isetegemiseks, enda varjatud võimete avastamiseks, hea algus uutele suhtumistele ja võimalustele. Kõik laagris osalejad ootavad uut aega, uut laagrit, et koos olla, teha, mõelda.